

Czterechsetlecie Papieskiej Akademii Nauk

Papieska Akademia Nauk ma rodowód wspólny z włoską Akademią Ostrowidzów (*Accademia Nazionale dei Lincei*), o której pisałem już w *Nauce* (nr 1/1997). Założona więc została w Rzymie w 1603 roku przez młodego księcia Federico Cesi i kilku jego przyjaciół pod nazwą *Lineorum Academia*, rozwijając ożywioną działalność w pierwszej połowie XVII wieku, kiedy to należał do niej wielki Galileusz. Po wieloletniej przerwie, Pius IX powołał w 1847 roku Papieską Akademię Nowych Lincei-Ostrowidzów, którą rozbudował w 1887 roku Leon XIII. W 1922 roku otrzymała obecną siedzibę – piękny renesansowy pałacyk Casina Pio IV w Ogrodach Watykańskich. W 1936 roku Pius XI nadał jej nowy statut i nazwę: *Pontificia Academia Scientiarum*.

Akademia jest instytucją w służbie papieża i Kościoła. Składa się z 80 akademików papieskich, wybitnych przedstawicieli nauk matematycznych i doświadczalnych (obok niej istnieje powołana przez Jana Pawła II Papieska Akademia Nauk Społecznych), mianowanych przez Ojca Świętego na wniosek ogółu członków. Jest unikalna w świecie jako Akademia jednowydziałowa w zakresie wspomnianych wyżej nauk, o ponadnarodowym charakterze (jej członkowie pochodzą obecnie z 26 krajów). Stawia sobie za cel promocję czystej nauki, zapewnienie swobody i rozwoju badań jako niezbędnej podstawy postępu naukowego. Z wielką uwagą śledzi społeczne skutki nowych odkryć naukowych. Umożliwia – na najwyższym poziomie – stały dialog między Koś-

ciółem a światem nauki. Oprócz akademików papieskich, wśród których znajduje się ok. 30 laureatów Nagrody Nobla, należą do niej nieliczni akademicy *perdurante munere* (mianowani z racji sprawowanej funkcji – np. dyrektor Biblioteki Watykańskiej) oraz akademicy honorowi, o szczególnych dla Akademii zasługach. Akademikom papieskim i honorowym przysługuje tytuł ekscelencji.

Prezesem (*presidente*) Akademii jest od 1993 roku Nicola Cabibbo, prof. zw. fizyki teoretycznej Uniwersytetu Rzymskiego *La Sapienza*. Przewodniczy on 8-osobowemu Prezydium (*Consiglio*) Akademii, w skład którego wchodzi także jej kanclerz (*Cancelliere*; dyrektor generalny i sekretarz naukowy w jednej osobie) – obecnie argentyński filozof, biskup prof. Marcelo Sanchez Sorondo.

Polskimi akademikami papieskimi są: prof. Michał Heller z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie oraz dwaj członkowie PAN, profesorowie Czesław Olech z Instytutu Matematyki PAN oraz Andrzej Szczeklik z Collegium Medicum UJ.

Prace Akademii przebiegają w ramach sesji plenarnych, zespołów roboczych i tygodni studyjnych. Sesje plenarne odbywają się co dwa lata; nader ważną rolę odgrywają na nich dyskusje interdyscyplinarne na temat postępów w nauce oraz ich znaczenia pod kątem filozofii i kultury. W ramach zespołów roboczych i tygodni studyjnych akademicy zainteresowani danym tematem współpracują z zaproszonymi ekspertami spoza Akademii.

Ostatnio ich prace – często z udziałem filozofów i teologów – dotyczyły zwłaszcza rozwoju astronomii, kosmologii i genetyki.

Akademia publikuje następujące serie wydawnicze: *Scripta varia* (pełne sprawozdania z tygodni studyjnych i in.), *Documenta* (w mniejszym formacie: streszczenia i wnioski z obrad zespołów, posłania papieskie do Akademii) i *Commentarii* (memoriały i monografie naukowe).

9 listopada 2003 roku odbyła się w siedzibie Akademii uroczysta sesja plenarna z okazji jej czterechsetlecia, której towarzyszyły posiedzenia dwóch zespołów roboczych poświęcone następującym tematom: umysł, mózg i wychowanie (7-8 listopada) oraz technologia komórek macierzystych (10-11 listopada). Ograniczam się tutaj do krótkiego omówienia sesji, w której uczestniczyły ze strony polskiej – obok akademika prof. Andrzeja Szczeklika – prezes PAN, prof. Andrzej B. Legocki.

Dzień rozpoczął się od mszy, celebrowanej przez kard. prof. Carlo M. Martiniego w watykańskim kościele św. Stefana od Abisyńczyków, w pobliżu absydy Bazyliki św. Piotra. Następnie, już w pałacyku Piusa IV, położonym w głębi pięknych Ogródów Watykańskich, miało miejsce spotkanie przedpołudniowe, podczas którego zabrali kolejno głos: Carlo Vinti z Uniwersytetu w Perugii (o założycielu Akademii F. Cesim i o pierwszym okresie jej działalności), akademik papieski Antonio Zichichi z CERN w Genewie (o najznakomitszym członku Akademii – Galileuszu) oraz Andrea Riccardi z Trzeciego Uniwersytetu Rzymskiego, zwierzchnik Wspólnoty św. Egidiusza (*Comunità di S. Egidio*), potężnej katolickiej organizacji charytatywnej (o Akademii w czasach Piusa XI i Jana Pawła II, a więc papieżu, którym najwięcej ona zawdzięcza).

Kluczowym momentem spotkania było przemówienie prezesa Cabibbo, poświęcone

znaczeniu Akademii w dobie obecnej. Zacytował on z pierwszego posłania (1979) Jana Pawła II do akademików: „Kościół Rzymski (...) przywiązuje wielką wagę do działalności Papieskiej Akademii Nauk (...). Czyż mogłoby być obce Kościołowi najszlachetniejsze z zajęć ściśle ludzkich, którym jest poszukiwanie prawdy?”

W tym samym posłaniu – przypomniał mówca – Ojciec Święty wyraził pragnienie, aby powstała komisja uczonych dla ponownego rozpatrzenia sprawy Galileusza, utrudniającej pogodzenie nauki z wiarą. Utworzona komisja wywiązała się z zadania, wyniki jej prac przedstawił na uroczystej sesji Akademii w 1992 roku kard. Paul Poupard w obecności Jana Pawła II.

W dzisiejszym świecie – powiedział dalej prof. Nicola Cabibbo – pogłębia się nieustannie przepaść między krajami zamożnymi, w których przede wszystkim rozwija się nauka, a krajami biednymi. Nowe technologie powinny tym ostatnim służyć i należy czynić wszystko, aby tak było. Akademia podejmuje od dawna działania w tym kierunku wraz ze specjalistami z ONZ i z zainteresowanych państw. Dotyczą one w szczególności produkcji rolnej, zasobów energetycznych i ochrony środowiska w Krajach Trzeciego Świata. Odpowiada to życzeniom Papieża, który jest dla Akademii najwyższym autorytetem.

Po referacie prof. Nicola Cabibbo przemawiali zaproszeni na obrady prezesa akademii zagranicznych, a wśród nich prezes PAN, prof. Andrzej B. Legocki, którego okolicznościowe wystąpienie zebrani nagrodzili głośniejszymi oklaskami. Prezes Andrzej Legocki przekazał później władzom Papieskiej Akademii Nauk pismo gratulacyjne i Pamiątkowy Medal PAN.

Po południu uczestnicy sesji zwiedzili Kaplicę Sykstyńską. Następnego dnia przyjęli ich na audiencji prywatnej Ojciec Święty.

Na podstawie:

- *Annuario Pontificio* 2001, rozdz. *Istituzioni culturali*.
- Working Group on Mind, Brain, and Education (The Session commemorating the 400th Anniversary of the Foundation of the Pontifical Academy of Sciences – 1603-2003); Working group on Stem Cell Technology and other Innovative Therapies, Casina Pius IV, Vatican Gardens, 7-11 November 2003 (broszura z programem sesji).
- N. Cabibbo, *The Meaning of the Pontifical Academy of Sciences Today* (tekst referatu).